

PROIECTUL ȘI PORTOFOLIUL – METODE DIDACTICE INTERACTIVE DE EVALUARE

Natalia BOLGARI

lector universitar,

Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract. *The article characterizes the two teaching methods, Project and Portfolio, and their value added in the process of learning. They are tackled as evaluating methods, specifying advantages and disadvantages.*

În școala modernă, procesul de învățământ se dorește a fi unul axat pe modelul interactiv, ce presupune corelația și interacțiunea reciprocă predare-învățare-evaluare. Dacă în școala tradițională, accentul cădea pe acțiunea de predare, rolul central revenind profesorului, școala modernă plasează în centru studentul care își îmbogățește, consolidează, corectează și transformă experiența cognitivă, cu scopul perfecționării, profesorului revenindu-i rolul de a-l activa cognitiv-afectiv-motivațional-atitudinal, astfel constituindu-se echilibrul predare-învățare. Predarea și învățarea nu pot fi privite separat, ci ca un tot unitar, la care se adaugă evaluarea, cele trei acțiuni fiind complementare, cuprinzând întreaga activitate cognitivă și formativă.

Profesorul Ioan Cerghit definea predarea ca pe „un ansamblu complex de acțiuni și comportamente didactice specifice, destinate învățării”. Profesorul modern lucrează împreună cu studenții săi, cooperând în vederea reușitei învățării. Rolurile sunt bine stabilite: profesorul stimulează căutarea și descoperirea, iar studenții se ocupă de activitățile de căutare și descoperire, ei participând activ și conștient la asimilarea cunoștințelor și formarea personalității. Astfel, se creează un parteneriat în vederea atingerii obiectivelor propuse, a unui standard cât mai înalt în educație: „A instrui pe cineva într-o disciplină nu înseamnă a-l face să înmagazineze în minte asemenea rezultate, ci a-l învăța să participe la procesul care face posibilă crearea de cunoștințe” [2]. Lucrând împreună cu studenții săi, profesorul poate regla și ameliora activitatea pe parcursul desfășurării procesului de predare-învățare și, în același timp, poate aprecia just valoarea eforturilor de învățare depuse de către studenți.

Evaluarea este cea care furnizează atât cadrelor didactice, cât și studenților, informațiile necesare desfășurării optime a procesului de predare-învățare și se constituie ca parte integrantă a acestui proces. Cunoașterea, explicarea și perfecționarea rezultatelor studenților, precum și calitatea relației predare-învățare care a dus la aceste rezultate, nu pot fi posibile decât prin realizarea permanentă și sistemică a unei evaluări a procesului instructiv-educativ. Fără evaluare, nu putem cunoaște efectele acțiunii desfășurate, așa încât pe baza informațiilor obținute, activitatea să poată fi ameliorată și perfecționată în timp. Evaluarea rezultatelor școlare presupune determinarea gradului în care obiectivele procesului de instruire au fost atinse, precum și eficiența metodelor de predare-învățare.

Metodele moderne de evaluare [2] coexistă cu cele tradiționale și se străduiesc să ia locul celor impuse de nevoile educaționale ale secolului trecut, în speranța că, în acest mod, educația va reuși să răspundă cerințelor societății. Spre deosebire de metodele tradiționale care realizează evaluarea rezultatelor școlare obținute pe un timp limitat și în legătură cu o arie mai mare sau mai mică de conținut, dar oricum definită – metodele alternative de evaluare prezintă, cel puțin, două caracteristici: pe de o parte, realizează evaluarea rezultatelor în strânsă legătură cu instruirea / învățarea, deseori, concomitent cu aceasta; pe de altă parte, ele privesc rezultatele școlare obținute pe o perioadă mai îndelungată, care vizează formarea unor capacități, dobândirea de competențe și, mai ales, schimbări în planul intereselor, atitudinilor, corelate cu activitatea de învățare.

Metodele complementare de evaluare reprezintă instrumente suplimentare, nestandardizate de evaluare. Datorită caracterului complementar sau alternativ, aceste metode se pot utiliza simultan cu metodele și instrumentele tradiționale sau separat de acestea, în funcție de situația specifică de evaluare.

Metodele și tehnicile moderne de evaluare (proiectul, portofoliul, hărțile conceptuale, metoda R.A.I., tehnica 3-2-1, jurnalul reflexiv, investigația, observația sistematică a comportamentului elevilor, autoevaluarea etc.) [1] au multiple valențe formative care le recomandă ca modalități adecvate de optimizare a practicilor evaluative, fiind susceptibile, în primul rând, să faciliteze coparticiparea studenților la evaluarea propriilor rezultate.

Proiectul este o metodă de evaluare modernă care permite studenților să își dezvolte abilitățile de a lucra în echipă, de a se organiza, de a-și gestiona eficient timpul de lucru, abilități solicitate din ce în ce mai mult pe piața muncii [4]. Această metodă a apărut la începutul secolului al XX-lea datorită necesității de flexibilitate și relevanță a curriculumului.

Proiectul este o formă activă, participativă care presupune și încurajează transferul de cunoștințe, deprinderi capacități, facilitează și solicită abordările interdisciplinare și consolidarea abilităților sociale ale studenților. Este deosebit de util atunci, când profesorul urmărește accentuarea caracterului practic / aplicativ al învățării și apropierea între discursul teoretic și experiența de viață a cursanților.

Proiectul poate avea o conotație teoretică, practică, constructivă și creativă. El se poate derula într-o perioadă mai mare, pe secvențe determinate din timp sau structurate circumstanțial. S-a constatat că studenții devin mai implicați în procesul de învățare atunci, când au posibilitatea de a analiza, de a cerceta și descoperi singuri informații, situații care se aseamănă cu cele din viața reală.

Proiectul este o activitate mult mai complexă decât investigația. Începe în sala de clasă și continuă (individual sau în grup), câteva zile ori săptămâni, apoi se încheie tot în clasă, prin prezentarea unui raport sau a produselor realizate. La început, titlul poate fi sugerat de către profesor, apoi, poate fi ales de către studenți. Proiectul permite o abordare interdisciplinară a învățării, se pot acorda două calificative – una pentru elaborare și alta pentru prezentare.

Această metodă de predare implică următoarele etape:

1. Stabilirea temelor pentru proiect (pot fi implicați și studenții, dacă le este deja familiar acest tip de activitate).

2. Stabilirea și precizarea perioadei de realizare a proiectului.
3. Familiarizarea studenților cu exigențele specifice elaborării unui proiect.
4. Planificarea activității (individuale sau de grup): formularea obiectivelor proiectului, constituirea grupelor de studenți (dacă este cazul), distribuirea / alegerea subiectului de către fiecare student / grup, distribuirea / asumarea responsabilităților de către fiecare membru al grupului, identificarea surselor de documentare.
5. Desfășurarea cercetării / colectarea datelor.
6. Realizarea produselor / materialelor.
7. Prezentarea rezultatelor obținute / proiectului.
8. Evaluarea proiectului.

Prin metoda proiectului, pot fi evaluate capacități și aspecte diverse precum: alegerea metodelor de lucru, utilizarea bibliografiei, utilizarea materialului și a echipamentului, acuratețea tehnică, corectitudinea soluției, generalizarea problemei, organizarea materialului în raport, calitatea prezentării, acuratețea figurilor [8]. Metoda proiectului oferă studenților posibilitatea de a demonstra ce știu, la nivel de cunoștințe, dar, mai ales, ceea ce știu să facă, adică de a-și pune în valoare anumite capacități / abilități, într-un cuvânt, metoda proiectului le oferă studenților oportunitatea de a dovedi un anumit nivel de competență, iar profesorului – ocazia de a evalua aceste competențe.

Capacitățile care se evaluează în timpul realizării proiectului pot fi: capacitatea de a observa și de a alege metodele de lucru, capacitatea de a măsura și de a compara rezultatele, capacitatea de a utiliza corespunzător bibliografia, capacitatea de a manevra informația și de a aplica cunoștințe, capacitatea de a raționa și de a utiliza proceduri simple, capacitatea de a investiga și de a analiza, capacitatea de a sintetiza și de a organiza materialul și capacitatea de a realiza un produs [4].

Informațiile pe care le poate obține evaluatorul sunt variate și, în esență, fac referiri la următoarele aspecte: motivația pe care o are studentul față de domeniul din care a selectat tema; capacitatea studentului de a se informa și de a utiliza o bibliografie centrată pe nevoile de tratare a subiectului luat în discuție; capacitatea cursantului de a concepe un parcurs investigativ și de a utiliza o serie de metode care să-l ajute să atingă obiectivele pe care și le-a propus; modalitatea de organizare, prelucrare și prezentare a informațiilor dobândite, ca urmare a folosirii diverselor metode de cercetare; calitatea produsului (produselor) obținute în urma finalizării proiectului, care se pot distinge prin originalitate, funcționalitate, calități estetice deosebite [5].

Printre avantajele utilizării proiectului, ca metodă de evaluare se numără: contribuția la stimularea creativității, sporirea încrederii elevilor în forțele proprii, dezvoltarea abilității de gestionare a timpului, formarea capacității de control asupra emoțiilor (prezentarea proiectelor în fața unui public) și a celei de lucru în echipă.

Ideea portofoliului în procesul de învățare (adică, metodologia portofoliului) a apărut în diverse școli și sisteme educaționale, în anii 1970, întâi de toate, în Marea Britanie și Noua Zeelandă.

Portofoliul este un instrument de evaluare, complex și flexibil, ce conține și structurează o „arhivă”, o colecție, un ansamblu de informații referitoare la prestația, performanțele, competențele teoretice și practice, care determină progresul școlar al unui cursant [2; 3]. De asemenea, portofoliul unui student include și date obținute în urma autoevaluării propriei prestații școlare. Astfel, putem spune că portofoliul reprezintă o metodă de evaluare complexă, longitudinală, proiectată într-o secvență mai lungă de timp, care oferă posibilitatea de a se emite o judecată de valoare, bazată pe un ansamblu de rezultate.

Acest instrument reprezintă o colecție din produse ale activității studentului, structurate și semnificate în mod corespunzător. Portofoliul oferă o imagine completă a progresului înregistrat de student, de-a lungul intervalului de timp pentru care a fost proiectat, prin raportarea la criteriile formulate în momentul proiectării. Acesta permite investigarea produselor studenților, care, de obicei, rămân neimplicate în actul evaluativ, reprezentând un stimulent pentru desfășurarea întregii game de activități. Portofoliul se poate încadra într-o evaluare sumativă, furnizând nu doar o informație punctuală, într-un anumit moment al achizițiilor studentului, ci chiar o informație privind evoluția și progresele înregistrate de acesta în timp, alături de informații importante despre preocupările sale.

Principalele motive pentru susținerea utilizării portofoliului în evaluarea studenților sunt:

- Portofoliul este o alternativă a evaluării standardizate și servește unor scopuri diferite față de evaluările tradiționale prin faptul că prezintă un proces esențial creativ și reflexiv.
- Portofoliul constituie o modalitate excelentă de a ilustra performanța printr-o varietate de rezultate, oferind o descriere mai bogată, completă a înțelegerii studentului, în raport cu măsurările soldate cu un singur calificativ.
- Portofoliul ilustrează prompt și fără mari eforturi un rezultat important, pe care abordarea tradițională o trecea cu vederea – perfecționarea în timp a cursantului; condensează progresul școlar la o anumită disciplină / un anumit curs, în limite temporale prestabilite de comun acord (semestru, an școlar).
- Portofoliul unui cursant ne dezvăluie modele de comportament ce se fac văzute doar când se iau în considerare mai multe exemple etc.

Barbara Miller și Laurel Singleton consideră că se pot include unul sau mai multe scopuri, urmărite prin implementarea portofoliilor, precum: încurajarea deprinderilor de autorefecție la studenți; creșterea motivației cursanților, responsabilitatea și proprietatea asupra învățării; oferirea unui feedback util studenților în atingerea obiectivelor pentru un capitol important sau al întregului curs; îmbunătățirea comunicării cu colegii; demonstrarea progresului făcut în timp; indicarea procesului prin care se face munca, precum și produsul final; ilustrarea modalității de aplicare a strategiilor de gândire la cunoștințele achiziționate în vederea luării de decizii importante; demonstrarea nivelului de atingere a scopurilor cursului / programului [6].

Portofoliul ca metodă de evaluare a cunoștințelor studenților are următoarele avantaje: este ușor adaptabil la orice disciplină; este un suport al învățării individualizat; stimulează învățarea prin implicare directă; permite studentului aplicarea cunoștințelor teoretice într-un mod creativ în situații noi, practice; permite autoevaluarea; evaluarea devine motivantă și nu stresantă pentru student; permite evidențierea progresului cursantului în învățare; permite evaluarea capacității de analiză, sinteză și selecție a studentului; permite evaluatorului să vadă concret ce știe și ce poate face cel evaluat; prin portofoliu, cursantul poate realiza sarcini complexe (crește validitatea instrumentului de verificare); permite evaluarea la mai multe niveluri, din mai multe puncte de vedere [7].

În același timp, metoda portofoliului implică și dezavantaje, cum ar fi: nu toți studenții pot fi responsabilizați în realizarea portofoliului; necesită timp important de realizare și de evaluare; necesită întocmirea unor liste obligatorii de conținut și stabilirea unor criterii concrete de evaluare; dificultatea de a acoperi toate obiectivele învățării; pune accent deosebit pe forma de prezentare, deseori, în detrimentul conținutului

În concluzie, menționăm importanța abordării proiectului și portofoliului din triplă perspectivă: a predării, învățării și evaluării. Metodele descrise corespund paradigmei educaționale moderne prin faptul că se constituie în mecanisme de suscitare a interesului din partea studentului, prin rezolvarea originală a sarcinilor, prin libertatea de alegere și de acțiune, prin modalitatea de procesare a informațiilor, prin interacțiunea cu semenii și cu mediul înconjurător. În urma aplicării acestor metode, studenții se dovedesc a fi foarte receptivi, participând cu entuziasm, simțindu-se motivați și stimulați în dezvoltarea și manifestarea personalității.

Bibliografie:

1. Bachman L.F., Palmer A.S. *A Language Testing in Practice*. Oxford University Press: Oxford, 1996.
2. Cerghit I. *Metode de învățământ*. Iași: Editura Polirom, 2006.
3. Cerghit I. *Sisteme de instruire alternativă și complementare. Structuri, stiluri și strategii*. București: Editura Aramis, 2002.
4. Cârja M. Proiectul, metodă alternativă de evaluare. In: *Revista EDICT*, Nr. 1, 2018.
5. Nunan D. *Research Methods in Language Learning / National Center for English Language Teaching and Research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
6. O'Malley J.M., Valdez P.L. *Authentic Assessment for English Language Learners*. USA: Longman, 1996.
7. Platon C. *Evaluarea calității în învățământul universitar*. Chișinău: Centrul Editorial al UASM.
8. Radu I.T. *Evaluarea în procesul didactic*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008.